

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

за придобиване втора степен на професионална квалификация

УТВЪРДЕНА СЪС ЗАПОВЕД № 09 – 755 от 03. 06. 2004 г.

ПРОФЕСИЯ :

0496. Техник организатор в машиностроенето

**СПЕЦИАЛНОСТИ: Финансов мениджър
 Индустриален мениджмънт**

София, 2004 година

I. ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Изпитната програма е предназначена за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и практика за придобиване втора степен на професионална квалификация по професията **Техник-организатор в машиностроенето**, когато в учебните часове определени за ЗИП се изучават учебните предмети “Индустриален мениджмънт” и “Външна търговия” или “Счетоводна отчетност в промишлеността” и “Финанси и кредит”. При организиране на обучение по учебните предмети “Индустриален мениджмънт” и “Външна търговия” учениците имат право да положат държавни изпити за придобиване втора степен на професионална квалификация за професията “Индустриален мениджмънт”. При организиране на обучение по учебните предмети “Счетоводна отчетност в промишлеността” и “Финанси и кредит” учениците имат право да положат държавни изпити за придобиване втора степен на професионална квалификация за професията “Финансов мениджър”. Изпитите за придобиване втора степен на професионална квалификация се провеждат след успешно завършен 13. клас. Националната изпитна програма е разработена на основата на ЗНП, ЗПОО, ЗСОМ, нормативните документи за придобиване степен на професионална квалификация.

II. ЦЕЛ НА ОБУЧЕНИЕТО

Учениците да усвоят знания и умения за основните закони и принципи на пазарната икономика, счетоводната отчетност, стопанския анализ и мениджмънт и да ги прилагат по отношение на конкретното функциониране на малко и средно предприятие.

III. ПРОФЕСИОНАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ

Таблица №1

№ по ред	Професионални компетенции	Учебни предмети				Относител на тежест в крайното оценяване %
		ИОУФ	СО	БК	УПИ	
1.	Познаване на икономическия и юридически статут на фирмата	+++	+	+	+	12
2.	Познаване на организацията и управлението на производствения процес	+++			+	8
3.	Самостоятелна работа със счетоводна документация		+++		+++	12
4	Осчетоводяване на стопански операции		+++		+++	12

5.	Анализиране на основни икономически показатели	++	++		++	12
6.	Познаване на маркетинговото проучване на пазара	+++	+		+	10
7.	Знания за рекламната политика на фирмата	++			++	8
8.	Познаване на основните принципи и функции на управление	+++			++	10
9.	Познаване и използване принципите на деловото общуване			+++	+	8
10.	Прилагане принципите и методите на фирмена култура			+++	+	8
	Тежест на учебния предмет в %	32%	20%	14%	34%	100

Легенда:

ИОУФ – Икономика, организация и управление на фирмата

СО - Стопанско управление

БК - Бизнес комуникации

УПИ - Учебна практика, икономика

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Таблица №2

№ по ред	Учебни предмети Теми от учебното съдържание:	Критерии за оценяване
1.	Икономика, организация и управление на фирмата. - Икономически и юридически статут на предприятието. - Капитал и имущество на предприятието. - Производствена дейност, качество и конкурентноспособност - Разходи за производството, цени и ценообразуване. - Трудови ресурси. Персонал. - Предприятието на пазара. - Вземане на решения.	- знания за основните юридически и икономически характеристики на видовете предприятия; - анализиране на структурата на капитала на фирмата; - анализиране на активите, финансовите средства и трудовите ресурси; - изчисляване на основни икономически показатели; - обясняване същността и значението на маркетинговата дейност на фирмата;

	<ul style="list-style-type: none"> - Организационни структури. 	<ul style="list-style-type: none"> - познаване основните управленски стилове; - обясняване същността и значението на управленската структура.
2.	<p>Стопанска отчетност</p> <ul style="list-style-type: none"> - Счетоводно отчитане на активите. - Счетоводно отчитане на капитала. - Счетоводно отчитане на разходите и приходите и приходите. - Счетоводно отчитане на финансите. - Анализ на основни икономически показатели. - Същност и характеристика на едностранното счетоводство. - Същност и характеристика на двустранното счетоводство. 	<ul style="list-style-type: none"> - обясняване същността и значението на счетоводното отчитане; - съставяне на подходящите счетоводни статии; - познаване, обясняване и прилагане на основните счетоводни документи; - обясняване, изчисляване и анализиране основните икономически показатели.
3.	<p>Бизнес комуникация</p> <ul style="list-style-type: none"> - Общуването и комуникациите в организациите - Методи на общуване - Правила за водене на делова кореспонденция. - Принципи на деловите контакти. 	<ul style="list-style-type: none"> - познаване принципите на деловите контакти; - прилагане на основните документи в бизнес комуникацията.
4.	<p>Учебна практика, икономика</p> <ul style="list-style-type: none"> - Оценка и калкулация. - Счетоводни и статистически задачи. - Съставяне на счетоводни документи. - Документи, свързани с фирмена кореспонденция. - Инвентаризацията като счетоводен способ. - Бизнес проект. 	<ul style="list-style-type: none"> - познаване на съответната икономическа документация; - решаване на счетоводни и статистически задачи; - обработване на икономически документи по конкретни данни; - познаване и разработване на основните елементи на бизнес план.

V. ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

1. Държавните изпити за придобиване втора степен на професионална квалификация са:

- **изпит по теория на професията;**
- **изпит по практика на професията.**

2. За придобиване втора степен на професионална квалификация държавните изпити са задължителни независимо от формата на обучение.

3. До държавни изпити за придобиване втора степен на професионална квалификация учениците се допускат след подаване на заявление в определените от министъра на образованието и науката срокове.

4. Държавният изпит по теория на професията е писмена разработка по изпитна тема.

5. Обучаваните по една и съща професия и специалност в едно училище полагат държавния изпит по теория върху една и съща изпитна тема.

6. Държавният изпит по практика на професията е изпълнение на индивидуално практическо задание и се провежда по график на училището.

7. Държавните изпити за придобиване втора степен на професионална квалификация по теория и практика на професията се провеждат върху учебното съдържание, предвидено в учебните програми за пълния курс на обучение.

8. До държавни изпити за придобиване втора степен на професионална квалификация се допускат ученици, които успешно са завършили класа, за който е предвидено полагането им.

9. До държавни изпити за придобиване втора степен на професионална квалификация учениците се допускат с документ за самоличност.

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

10. Изпитните теми за държавния изпит по теория на професията са разработени в съответствие с компетенциите за достигане втора степен на професионална квалификация по професията.

11. Изпитните теми за държавния изпит по теория на професията се определят с тази изпитна програма.

12. Изпитните теми и дидактическите материали към тях, могат да се конкретизират от комисия, назначена със заповед на директора и се утвърждават от него.

13. Комисията по т. 13 представя на директора изпитни билети, включващи изпитна тема, дидактически материали и критерии за оценяването им. Всеки изпитен билет включва една изпитна тема.

14. В деня на изпита в запечатани пликове се представят всички изпитни билети, като се изтегля един от тях за всички ученици, обучавани по професията, специалността. Останалите пликове се отварят за доказателство, че са представени всички изпитни теми.

15. Продължителността на изпита по теория на професията е 4 астрономически часа.

16. Не се допуска учениците да си подсказват, да преписват и да си пречат.

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

17. Държавният изпит по практика на професията се състои в изработване на изделие или извършване на определена работа в съответствие с компетенциите за достигане втора степен на професионална квалификация по професията.

18. Видът на изделието или характерът на работата се възлагат чрез индивидуално практическо задание, което ученикът изтегля в деня, определен за начало на изпита.

19. Индивидуалните практически задания се подготвят от комисия, назначена със заповед на директора, като се съобразяват с конкретните условия за провеждане на изпита и се утвърждават от директора на училището.

20. Всяко индивидуално практическо задание включва и критерии за оценяване на дейностите, предвидени в него. Критериите в индивидуалните практически задания се съобразяват с единните национални критерии в изпитната програма.

21. Времето и мястото за провеждане на държавния изпит по практика на професията се определя по график, утвърден от директора на училището.

22. Държавният изпит по практика на професията е с продължителност до 3 дни по 6 астрономически часа.

23. В определеното в графика време и място за провеждане на държавния изпит по практика на професията учениците се явяват с работно облекло съобразно изискванията на професията.

VI. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

Всяка изпитна тема е с комплексен характер и включва учебно съдържание от различни учебни предмети.

КОМПЛЕКСНИ ТЕМИ

Таблица №3

№ по ред	КОМПЛЕКСНИ ТЕМИ	ТЕМИ ОТ УЧЕБНОТО СЪДЪРЖАНИЕ ПО УЧЕБНИ ПРЕДМЕТИ И КРИТЕРИИ ЗА
-----------------	------------------------	---

		ОЦЕНЯВАНЕТО МУ
1.	Икономически и юридически статут на предприятието.	<p>1. Предприятие на едноличен търговец и търговец - публично предприятие:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява същността на предприятието на ЕТ; - обяснява предимствата и недостатъците - анализира функционирането им в пазарната икономика; - обяснява организацията на счетоводното отчитане на ЕТ. <p>2. Персонални търговски дружества:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява същността на дружествата; - посочва предимствата и недостатъците; - прави сравнение между тях; - анализира функционирането им в пазарната икономика. <p>3. Капиталови търговски дружества:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява същността на дружествата; - посочва предимствата и недостатъците; - прави сравнение между тях; - анализира функционирането им в пазарната икономика.
2.	Капитал и имущество на предприятието.	<p>1. Икономическа характеристика на капитала на предприятието:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява същността на капитала; - изяснява състава и структурата; - разбира икономическата същност на акционерния капитал; - обяснява икономическата същност на фондовата борса. <p>2. Организация на счетоводното отчитане на капитала:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разграничава отделните видове капитал; - обяснява организацията на счетоводното отчитане на отделните видове капитал; - посочва основни счетоводни статии; - демонстрира с подходящ пример. <p>3. Организация на счетоводното отчитане на дълготрайните активи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинира видовете ДА; - изяснява същността им; - обяснява организацията на счетоводното отчитане на ДА; - посочва основни счетоводни статии; - демонстрира с подходящ пример.

		<p>4. Изхбяване и амортизация на дълготрайните активи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинира понятията изхбяване и амортизация; - посочва методите за изчисляване на амортизацията; - обяснява организацията на счетоводното отчитане; - посочва основни счетоводни статии.
3.	Производствена дейност на предприятието.	<p>1. Организация на производствената дейност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изяснява същността на организацията на производството; - познава отделните типове организация; - обяснява същността и значението на производствената програма; - описва основните планови показатели. <p>2. Качество и конкурентноспособност:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изяснява икономическата същност на качеството и конкурентноспособността; - обяснява показателите за оценка на качеството; - посочва факторите за повишаване на качеството и конкурентноспособността; - описва международните стандарти за качество ИСО. <p>3. Производствени разходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - характеризира производствените разходи; - класифицира производствените разходи; - обяснява понятията себестойност и цена; - посочва основните методи на ценообразуване. <p>4. Организация на счетоводното отчитане на разходите:</p> <ul style="list-style-type: none"> - посочва видовете разходи съобразно счетоводното им отчитане; - обяснява организацията на синтетичното и аналитично отчитане; - посочва основни счетоводни статии; - използва подходящ пример. <p>5. Организация на счетоводното отчитане на материалните запаси:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява същността и значението на МЗ;

		<ul style="list-style-type: none"> - изяснява организацията на счетоводното отчитане на МЗ; - посочва основни счетоводни сметки; - съставя основни счетоводни статии; - посочва методите за оценка на материалните запаси. <p>6. Продукция на предприятието:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява същността на произведената продукция; - описва организацията на счетоводното отчитане; - посочва основни счетоводни статии; - използва основни счетоводни статии по конкретен пример.
5.	Труд и работна заплата.	<p>1. Икономическо стимулиране на труда и договаряне на работната заплата.</p> <p>Организация на счетоводното отчитане на РЗ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява същността на пазаръ на труда; - дефинира понятието работна заплата; - посочва формите и системите на заплащане; - описва същността и значението на договарянето на работната заплата; - обяснява същността на организацията на счетоводното отчитане на РЗ; - посочва основни счетоводни статии. <p>2. Персоналът на предприятието и ефективното му използване:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява същността на понятието персонал; - посочва показателите за оценка използването на персонала; - изяснява понятието производителност на труда.
6.	Управление на предприятието.	<p>1. Управление - основна характеристика:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описва основната характеристика; - обяснява същността на организацията; - посочва видовете организации; - характеризира същността и значението на външната и вътрешната среда; - посочва видовете организационни структури. <p>2. Стратегическо планиране:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описва формулирането и подреждането

		<p>на целите</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява същността на стратегиите и видовете стратегии - анализира същността на стратегическото планиране <p>3. Управленческа структура:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинира понятието управленческа структура; - изяснява същността и значението; - описва структуроопределящите фактори; - посочва типовете организационни структури на управление. <p>4. Управленски решения:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинира понятието управленско решение; - изяснява същността и значението; - посочва видовете управленски решения; - описва методите и моделите. <p>5. Ръководство, власт и лично влияние:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обяснява ръководството, влиянието и властта; - посочва формите на власт и влияние; - дефинира понятието убеждение и участие; - дефинира понятието лидерство и стил. <p>6. Комуникационна документация на фирмата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - описва справочно-информационните документи; - описва организационно разпоредителните документи; - описва документите от общ характер; - описва основните реквизити; - съставя примерна структурна схема на документ.
--	--	--

ИЗПИТНИ ТЕМИ ОБЩИ ЗА ДВАТА ПРОФИЛА

ИЗПИТНА ТЕМА 1.

Предприятие на ЕТ и търговец – публично предприятие. Икономическа и юридическа характеристика. Предимства и недостатъци. Организация на едностранното счетоводно отчитане на ЕТ.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Дефинира понятието ЕТ: 1.1. посочва основните принципи.	5
2.	Обяснява вписването на ЕТ.	5
3.	Характеризира фирмата на ЕТ: 3.1. посочва предимства и недостатъци.	10
4.	Обяснява понятието ЕТ - публично предприятие.	5
5.	Познава правния режим на ЕТ-публично предприятие с държавно имущество: 5.1. образуване, преобразуване, приватизация; 5.2. разпореждане с имуществото; 5.3. управление.	5 5 5
6.	Обяснява организацията на едностранното счетоводно записване: 6.1. книга за приходите; 6.2. книга за разходите; 6.3. инвентарна книга; 6.4. книга за материалните запаси.	5 5 5 5

ИЗПИТНА ТЕМА 2.

Персонални търговски дружества.Юридическа и икономическа характеристика на СД, КД и КДА - понятие и характеристика,учредяване,регистрация, правоотношения между съдружници,прекръстване.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Изяснява същността на персоналните търговски дружества.	5
2.	Обяснява същността на СД: 2.1. Понятие и характеристика. 2.2. Учредяване и регистрация. 2.3. Правомощия между съдружници 2.4. Прекръстване. 2.5. Посочва предимства и недостатъци.	2 2 2 2 2
3.	Обяснява същността на КД: 3.1. Понятие и характеристика. 3.2. Учредяване и регистрация. 3.3. Правомощия между съдружници. 3.4. Прекръстване. 3.5. Посочва предимства и недостатъци.	2 2 2 2 2

4.	Обяснява междинната форма на КДА по отношение на КД и АД.	10
5.	Сравнява СД и КД.	10
6.	Анализира функционирането на СД и КД в реалната икономика.	15

ИЗПИТНА ТЕМА 3.

Капиталови търговски дружества. Юридическа и икономическа характеристика на АД и ООД.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Изяснява същността на капиталовите търговски дружества.	5
2.	Обяснява същността на АД: 2.1. Понятие за АД. 2.2. Учредяване на АД. 2.3. Права и задължения на акционерите. 2.4. Органи на управление.	5 5 5 5
3.	Обяснява същността на ООД: 3.1. Определение за ООД. 3.2. Учредяване на ООД. 3.3. Права, задължения и отговорност на съдружниците. 3.4. Органи на управление.	5 5 5 5
4.	Изяснява предимствата и недостатъците.	5
5.	Анализира функционирането им в реалната икономика.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 4.

Капитал на предприятието. Състав и структура на капитала. Акционерен капитал и фондови борси.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Обяснява същността на капитала.	10
2.	Изяснява състава и структурата на капитала: 2.1. Собствен капитал. 2.2. Привлечен капитал. 2.3. Финансирания.	10 10 10
3.	Анализира икономическата същност на акционерния капитал.	10

4.	Обяснява същността и значението на фондовата борса.	10
----	---	----

ИЗПИТНА ТЕМА 5.

Изхажбяване и амортизация на ДА. Методи за изчисляване на амортизацията. Организация на счетоводното отчитане на амортизацията. Основни счетоводни статии.

Дидактически материали: Национален сметкоплан-списък на счетоводните сметки.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Дефинира понятието изхажбяване и амортизация.	5
2.	Посочва методите за изчисляване на амортизацията.	5
3.	Обяснява същността на всеки метод с подходящ пример.	15
4.	Обяснява същността на счетоводното отчитане.	15
5.	Съставя основни счетоводни статии.	10
6.	Изяснява ефективността от използването на ДА.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 6.

Организация на производствената дейност - същност, видове, значение. Организационен тип производство. Избор на подходящ организационен тип производство. Производствена програма - същност и значение. Същност и фактори, определящи производствения капацитет.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Изяснява същността на понятието организация на производството.	10
2.	Познава отделните типове организация на производството.	5
3.	Обяснява тяхната същност.	10
4.	Изяснява същността и значението на производствената програма.	10
5.	Посочва основните планови показатели.	10
6.	Дефинира понятието производствен	

	капацитет на предприятието.	5
7.	Познава факторите, определящи производствения капацитет.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 7.

Качество на продукцията. Качество и конкурентоспособност. Показатели за качество на продукцията. Пътища за повишаване на качеството. Международни стандарти ИСО-9000.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Изяснява икономическата същност и значение на качеството.	10
2.	Посочва показателите за оценка на качеството: 2.1. Общи показатели. 2.2. Специфични показатели.	5 5
3.	Обяснява понятието конкурентоспособност.	10
4.	Посочва пътищата за повишаване на качеството и конкурентоспособността.	10
5.	Познава международните стандарти - ИСО-9000: 5.1. Обяснява същността и значението. 5.2. Описва основните положения за осигуряване и управление на качеството.	20 10 10

ИЗПИТНА ТЕМА 8.

Производствени разходи. Класификация на производствените разходи. Себестойност - същност и видове. Цени и ценообразуване-същност, видове и методи на ценообразуване.

Дидактически материали: Подходяща таблица за калкулиране на себестойност, съобразена със задачата.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Изяснява същността на производствените разходи.	5
2.	Описва класификацията на производствените разходи по основни признаци.	10
3.	Обяснява понятието себестойност:	

	3.1. Същност на себестойността.	5
	3.2. Видове себестойност.	5
4.	Дефинира понятието калкулация - същност и значение.	5
5.	Изяснява понятието цена:	
	5.1. Същност и значение.	5
	5.2. Видове цени.	5
6.	Посочва основните методи на ценообразуване	10
7.	Решава подходяща задача	10

ИЗПИТНА ТЕМА 9.

Рекламна дейност на предприятието - същност, видове, значение. Организация на рекламната дейност. Рекламни канали. Рекламна политика. Ефективност на рекламата.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален Брой точки
1.	Дефинира понятието реклама.	5
2.	Изяснява същността и значението на рекламата.	5
3.	Познава отделните видове реклама.	10
4.	Обяснява организацията на рекламната дейност.	10
5.	Познава рекламните канали и средствата за рекламно въздействие.	10
6.	Изяснява същността на рекламната политика на предприятието.	10
7.	Обяснява ефективността на рекламата.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 10.

Цели и стратегии на за управление на предприятието. Формулиране и подреждане на целите. Същност на стратегиите и видове стратегии. Стратегическо планиране.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален Брой точки
1.	Познава формулирането на целите.	10
2.	Обяснява същността на подреждане на целите:	
	2.1. Стратегически цели.	5
	2.2. Тактически цели.	5
	2.3. Оперативни цели.	5
3.	Обяснява същността на стратегиите и видовете стратегии:	

	3.1. Фирмена стратегия.	10
	3.2. Функционални стратегии.	10
4.	Изяснява същността на стратегическото планиране:	
	4.1. На ниво предприятие.	5
	4.2. На ниво стратегическа бизнес – единица.	5
	4.3. На функционално ниво.	5

ИЗПИТНА ТЕМА 11.

Управленска структура. Същност, общи принципи и правила на изграждане. Основни параметри на организационната структура на управление. Типове на организационни структури на управление.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Дефинира понятието организационна структура на управление.	10
2.	Изяснява същността и значението.	10
3.	Обяснява структуроопределящите фактори.	10
4.	Посочва основните параметри на управленската структура.	10
5.	Посочва типовете организационни структури на управление:	
	5.1. Линейна организационна структура.	5
	5.2. Функционална структура.	5
	5.3. Линейно-функционална структура.	5
	5.4. Матрична структура.	5

ИЗПИТНА ТЕМА 12.

Управленчески решения. Същност и значение на управленческите решения. Видове управленчески решения. Модели и методи управленски решения.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален Брой точки
1.	Дефинира понятието управленческо решение.	10
2.	Изяснява същността и значението на управленческото решение.	10
3.	Посочва видовете управленчески решения.	10
4.	Описва методите за вземане на решения.	15
5.	Описва моделите за вземане на управленски решения.	15

ИЗПИТНА ТЕМА 13.

Комуникационна документация на фирмата. Справочно-организационни документи-писмо, доклад, справка, протокол, договор. Организационно - разпоредителни документи-заповед, решение. Документи от общ характер - служебна бележка, доверително, пълномощно, декларация, заявление.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Познава справочно-информационните документи.	10
2.	Познава организационно - разпоредителните документи.	10
3.	Познава документите от общ характер.	10
4.	Описва основните реквизити на: 4.1. Документите от т. 1. 4.2. Документите от т. 2. 4.3. Документите от т. 3.	5 5 5
5.	Съставя примерна структурна схема на документ от: 5.1. Документите от т. 1. 5.2. Документите от т. 2. 5.3. Документите от т. 3.	5 5 5

ИЗПИТНА ТЕМА 14.

Икономическо стимулиране на труда и договаряне на работната заплата. Форми и системи на заплащане на труда. Същност и значение на договарянето на работната заплата. Счетоводно отчитане на разходите за работна заплата.

Дидактически материали: Счетоводен сметкоплан – списък на счетоводните сметки.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Обяснява същността на пазара на труда.	10
2.	Дефинира понятието работна заплата.	10
3.	Познава формите и системите на заплащане.	10
4.	Изяснява същността и значението на договарянето на работната заплата.	10

5.	Обяснява същността и организацията на счетоводното отчитане на работната заплата.	10
6.	Посочва основни счетоводни статии.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 15.

Персоналът на предприятието и ефективното му използване. Същност на понятието персонал на предприятието. Показатели за използването на работната сила. Производителност на труда - основни показатели.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален Брой точки
1.	Обяснява същността на понятието персонал на предприятието: 1.1. Същност. 1.2. Структура. 1.3. Численост.	5 5 5
2.	Посочва основни показатели за оценка на РС: 2.1. Оценка на качествено равнище на персонала. 2.2. Оценка на използването на персонала.	10 10
3.	Изяснява понятието производителност на труда: 3.1. Същност. 3.2. Показатели за измерване. 3.3. Нормиране на труда. 3.4. Видове норми.	5 10 5 5

ИЗПИТНИ ТЕМИ ЗА ПРОФИЛ “ИНДУСТРИАЛЕН МЕНИДЖМЪНТ”

ИЗПИТНА ТЕМА 16.

Маркетингови проучвания. Роля, същност и обхват на маркетинговите проучвания. Методология и организация на маркетинговите проучвания. Маркетингова информационна система.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Обяснява ролята на маркетинговото проучване.	5

2.	Изяснява същността и обхвата на маркетинговото проучване.	10
3.	Обяснява методологията и организацията на маркетинговото проучване: - общи положения; - метод на анкетиране; - метод на наблюдението; - метода на експеримента.	5 10 10 10
4.	Описва маркетинговата информационна система.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 17.

Стокова и иновационна политика. Същност, цели и задачи. Основни продуктови стратегии. Жизнен цикъл на продукта. Иновация на стоковия асортимент-същност и значение. Търговска марка. Опаковката – елемент на стоковата политика.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Обяснява същността на стоковата политика.	5
2.	Посочва целите и задачите.	5
3.	Описва основните продуктови стратегии.	10
4.	Обяснява същността на жизнения цикъл на продукта.	10
5.	Изяснява същността на иновациите на стоковия асортимент.	10
6.	Посочва основните етапи на иновационният процес.	10
7.	Обяснява същността и значението на търговската марка.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 18.

Управление - основна характеристика. Организация - същност и видове. Видове организационни структури. Среда на организацията - външна среда; вътрешна среда.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Изяснява основната характеристика на управлението: - определение; - управленски нива.	5 5
2.	Обяснява същността на организацията.	10

3.	Посочва видовете организации.	10
4.	Характеризира същността и значението на вътрешната среда.	10
5.	Характеризира същността и значението на външната среда.	10
6.	Посочва видовете организационни структури.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 19.

Ръководство, власт и лично влияние. Баланс на властите. Форми на власт и влияние. Убеждение и участие. Лидерство, стил, ситуация.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Обяснява ръководството в организацията.	10
2.	Обяснява влиянието и властта.	10
3.	Изяснява баланса във властите..	10
4.	Посочва формите на власт и влияние.	10
5.	Дефинира понятието убеждение и участие.	10
6.	Дефинира понятието лидерство, стил и ситуация.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 20.

Политика на дистрибуция. Същност, цели и задачи на политиката на дистрибуцията. Канал за дистрибуция. Същност, предназначение и видове. Основни предпоставки за разработване на политиката на дистрибуция. Стратегия на физическата дистрибуция. Навлизане на нов пазар.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Обяснява същността на политиката на дистрибуция.	10
2.	Дефинира целите и задачите.	15
3.	Обяснява: - същността на канала за дистрибуция; - предназначението; - видовете канали за дистрибуция.	5 5 5
4.	Обяснява начина за навлизане на нов пазар.	10
5.	Описва стратегията за физическа дистрибуция.	10

ИЗПИТНИ ТЕМИ ЗА ПРОФИЛ “ФИНАНСОВ МЕНИДЖЪР”

ИЗПИТНА ТЕМА 21.

Организация на счетоводното отчитане на капитала - собствен капитал, привлечен капитал, печалба и финансиране. Организация на синтетичното и аналитично отчитане. Основни счетоводни статии.

Дидактически материали: Национален сметкоплан – списък на счетоводните сметки.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Изяснява същността на понятието собствен капитал.	10
	1.1. Обяснява счетоводното отчитане на основния капитал.	5
	1.2. Посочва основни счетоводни статии.	5
	1.3. Обяснява счетоводното отчитане на резервите.	5
	1.4. Посочва основни счетоводни статии.	5
2.	Обяснява счетоводното отчитане на печалбата	5
	2.1. Посочва основни счетоводни статии.	5
3.	Обяснява счетоводното отчитане на финансиранятията.	10
4.	Решава подходяща счетоводна задача.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 22.

Организация на счетоводното отчитане на дълготрайните активи. Същност на ДА. Видове ДА-характеристика. Основни счетоводни статии.

Дидактически материали: Национален сметкоплан - списък на счетоводните сметки.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Изяснява същността и значението на ДА.	5
2.	Характеризира видовете ДА.	10
3.	Обяснява същността на счетоводното отчитане на:	
	3.1. ДМА – посочва основни счетоводни статии;	10
	3.2. НДА - посочва основни счетоводни	10

	статии; 3.3. ФДА - посочва основни счетоводни статии.	10
4.	Решава подходяща задача.	15

ИЗПИТНА ТЕМА 23.

Организация на счетоводното отчитане на разходите. Видове разходи съобразно счетоводното им отчитане. Синтетично и аналитично отчитане. Основни счетоводни статии.

Дидактически материали: Счетоводен сметкоплан – списък на счетоводните сметки.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Обяснява видовете разходи съобразно счетоводното им отчитане. 1.1. Разходи по икономически елементи. 1.2. Разходи за дейността. 1.3. Финансови и извънредни разходи.	5 5 5
2.	Обяснява същността на синтетичното и аналитично отчитане: 2.1 Разходи по икономически елементи. 2.2 Разходи за дейността. 2.3 Финансови и извънредни разходи.	5 5 5
3.	Посочва основни счетоводни статии.	15
4.	Решава подходяща задача.	15

ИЗПИТНА ТЕМА 24.

Организация на счетоводното отчитане на материалните запаси. Същност, видове и методи за текущо оценяване на материалните запаси. Отчитане на материалите, продукцията и стоките. Организация на синтетичното и аналитично отчитане. Основни счетоводни статии.

Дидактически материали: Счетоводен сметкоплан – списък на счетоводните сметки.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален брой точки
1.	Изяснява същността и видовете материални запаси.	5
2.	Посочва методите за оценяване на МЗ: 2.1. При получаването им. 2.2. При влагането им в производството.	5

3.	Обяснява синтетичното и аналитично счетоводно отчитане на: 3.1. Материалите. 3.2. Продукцията. 3.3. Стоките.	10 10 10
4.	Посочва основни счетоводни статии	10
5.	Решава подходяща задача.	10

ИЗПИТНА ТЕМА 25.

Продукция на предприятието. Организация на счетоводното отчитане на приходите от реализация на продукцията, финансови и извънредни приходи. Основни счетоводни статии.

Дидактически материали: Счетоводен сметкоплан – списък на счетоводните сметки.

№ по ред	Критерии за формиране на оценката	Максимален Брой точки
1.	Обяснява икономическата същност и значение на произведената продукция.	5
2.	Познава организацията на счетоводното отчитане.	10
3.	Посочва основни счетоводни статии.	10
4.	Обяснява организацията на счетоводното отчитане на приходите от: 4.1. Дейността. 4.2. Финансови приходи. 4.3. Извънредни приходи.	5 5 5
5.	Посочва основни счетоводни статии.	10
6.	Използва основни счетоводни статии по конкретен пример.	10

VI. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

Изпитът по практика се провежда на два етапа:

- Приложно - теоретичен-включва критериите 1 и 2. Избор на икономическа документация, избор на подходящи методи и средства за икономическа разработка на заданието.
- Практически - обработка на икономическа информация в съответствие с нормативните изисквания, качествено изпълнение и контрол.

ПРИМЕРНИ ТЕМИ ЗА ИНДИВИДУАЛНИ ПРАКТИЧЕСКИ ЗАДАНИЯ

1. Изготвяне на организационно - разпоредителни документи.
2. Изготвяне на документи, свързани с фирмена кореспонденция.
3. Съставяне на документи за обобщаване на данни от текущата счетоводна отчетност.
4. Счетоводно отразяване на резултатите от инвентаризации.
5. Съставяне на калкулация на фактическа себестойност на изделие.
6. Съставяне на отчет за приходи и разходи.
7. Съставяне на счетоводен баланс.
8. Изчисляване на финансово-счетоводни показатели.
9. Изготвяне на бизнес - проект на малко предприятие.
10. Съставяне на платежни документи и осчетоводяването им.
11. Съставяне на документи за отчитане на разчетни взаимоотношения.
12. Съставяне на амортизационен план на използваните амортизируеми активи.

Индивидуални практически задания могат да се задават на учениците, когато в часовете по ЗИП са избрали профил “Индустириален мениджмънт”. В тези случаи заданията се възлагат на учениците 4 месеца преди изпитната сесия и се свързват с предвидените в учебната програма разработки на бизнес-план.

Държавният изпит по практика на професията е с продължителност до 3 дни по 6 астрономически часа. В деня, определен за откриване на държавния изпит, всеки ученик изтегля индивидуално практическо задание.

ЕДИННИ НАЦИОНАЛНИ КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ИНДИВИДУАЛНИТЕ ПРАКТИЧЕСКИ ЗАДАНИЯ

№ по ред	К р и т е р и и	П о к а з а т е л и	Брой точки
1.	Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване		ДА/НЕ

	на околната среда.		
2.	Правилен избор на икономическа документация, методи и средства за изпълнение на практическото задание.	<ul style="list-style-type: none"> • Изяснява съдържанието, същността и значението на икономическата документация, свързана със заданието. • Обяснява методите и средствата, чрез които ще се осъществи разработката. 	10
3.	Разработване на икономическото задание.		
3.1.	Ефективна организация на работното място.	<ul style="list-style-type: none"> • Подреденост на работното място. • Целесъобразно използване на помагалата. • Работа с равномерен темп. 	5
3.2.	Спазване изискванията на основните икономически нормативни документи.	<ul style="list-style-type: none"> • Обяснява работата си съобразно изискванията на основните икономически нормативни документи. • Правилен избор на вида на икономическите документи за решаване на практическата задача. 	5
3.3.	Спазване на последователността при обработка на икономическата информация.	<ul style="list-style-type: none"> • Самостоятелно определяне на последователността на икономическите операции в съответствие с конкретното задание. • Спазване на последователността в обработката на икономическите данни. 	10
3.4.	Точност и пълнота на икономическата обработка на информацията.	<ul style="list-style-type: none"> • Точно и вярно съставяне на икономическите статии. • Математически вярна обработка на икономическите данни. • Самостоятелно попълване на всички реквизити в документацията. • Хронология и яснота на разработката. 	10
3.5.	Качество на изпълнението на изпитното задание.	<ul style="list-style-type: none"> • Съответствие на крайния резултат на икономическата разработка със заданието. • Изпълнение на заданието в поставения срок. • Представителен вид на документацията. 	5
3.6.	Самоконтрол и самопроверка на изпълнение на изпитното задание.	<ul style="list-style-type: none"> • Контрол и проверка на данните. • Отстраняване на евентуални грешки. • Оптимален разчет на времето за изпълнение на изпитното задание. 	5
4.	Защита на разработената документация		10
		О Б Щ О	100%

VIII. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ ВТОРА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

1. Системата за оценяване на държавните изпити за придобиване на професионална квалификация е точкова. Максималният брой точки за оценяване на всяка изпитна тема и на всяко индивидуално практическо задание е 60 точки.

2. Оценяването на всяка изпитна тема се извършва по критериите към нея, определени в изпитната програма.

3. Оценяването на всяко индивидуално практическо задание се извършва по критериите, изписани в него, които са конкретизирани в съответствие с единните национални критерии, определени в изпитната програма.

4. Всеки член на съответната изпитна комисия преглежда и оценява разработените изпитни теми, преглежда и оценява индивидуалните практически задания и изслушва защитата им (ако това е предвидено в изпитната програма).

5. На всяка изпитна тема се поставя рецензия, под която се подписват всички членове на комисията.

6. В индивидуалните практически задания на критерият **СПАЗВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД, ПРОТИВОПОЖАРНА ОХРАНА И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА** не се поставя количествена оценка, а качествена. Ако изпитвания получи “не” по този критерий в който и да е момент от държавния изпит по практика на професията, изпитът се прекратява и се поставя оценка слаб (2).

7. Цифровите оценки от държавните изпити по теория и практика на професията с точност до 0,01 се изчисляват по формулата

$$\text{ЦИФРОВА ОЦЕНКА} = 0,1 \times \text{РЕАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ}$$

8. Цифровите оценки се вписват в протоколите за резултатите от държавния изпит по теория на професията и от държавния изпит по практика на професията.

9. Оценяваните могат да се запознаят с рецензията от писмената си работа и с резултатите от оценяването на практическото си задание.

10. Оценките от държавните изпити по теория и практика на професията са окончателни.

Авторски колектив:

АНТОАНЕТА РАДКОВА - ПТГ “ЮРИЙ ГАГАРИН”, ПЕРНИК.